

Historische visserij, wat kan je ermee?

'Elke ochtend een frisse neus halen en gelijk alles determineren en meten. Natuurlijk is dit met mooi weer een echt pleziertochtje waarbij je vaak ook nog een zeehond of bruinvis kunt spotten...

In 1960 nam het Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ) het bedrijf van de fuikvisser Beumkes over. De toenmalige directeur van het NIOZ, Jan Verweij, vond dat de kom-en fuikvisserij, die al eeuwen lang voor Nederland zo belangrijk is geweest, behouden moest blijven. Ook zag hij daarin een mogelijkheid om de trek van vissen naar- en uit de Waddenzee te kunnen monitoreren. De fuiken en kommen stonden bij 't Horntje, dichtbij de ingang naar de Waddenzee en waren daar dus zeer geschikt voor.

Sinds ik in 1972 als laborant, en later als onderzoekmedewerker bij het NIOZ werkte, was één van mijn taken het bijhouden van de vangsten in de fuiken. Tot dan was het het fuikenbedrijf doorgestaan, zoals het al tientallen jaren was gebeurd. De fuiken stonden er vanaf april tot november en de eetvis werd verkocht op de afslag. De fuik werd door de fuik vissers van dienst dagelijks geleegd en de vangst werd geteld en opgeschreven. Af en toe ging ik mee om een handje te helpen, maar het duurde een hele tijd voor ik als volwaardig visser werd gezien.

In het jaar dat ik begon, had directeur Jenne Zijlstra het idee opgevat om de fuikgegevens te gaan gebruiken om variaties in de visstand te monitoren. Om patronen te kunnen ontdekken waar regelmaat in zit. Dat was, in die tijd, een hot topic. Zijlstra hoopte zo een verklaring te vinden voor de variaties als gevolg van een regelmatig veranderende warme Golfstroom. Feitelijk is toen de basis gelegd voor een lange termijnserie, die nu al 53 jaar loopt.

Het is mijn taak er voor te zorgen dat de fuikgegevens, de kwaliteit van de getallen, in orde is. Dit betekent dat de vissen juist op soort zijn benoemd en alle gegevens foutloos in de computer komen. Daarvoor heb ik in 1983 een jaar lang alle oude gegevens in zitten tikken en later alle daarna ingetikte getallen gecontroleerd. Al snel ging ik ook andere gegevens van de gevangen vissen verzamelen. Zo werd de lengte genoteerd en elke vrijdag een aantal dieren gewogen en ontdaan van enkele schubben en de gehoorsteentjes, om de leeftijd te kunnen bepalen. Tegenwoordig komen hierbij ook nog maaginhoud en stabiele isotopen om de plaats van de vis in de voedselketen te bepalen, zodat de vangsten zo optimaal mogelijk worden gebruikt.

We zijn er nu aan toe om te gaan 'oogsten'. Onderzoeker Henk van der Veer heeft een overzichtartikel gemaakt van de termijnserie. Het probleem was altijd dat de fuik 'er iets bij' was. Toen Zijlstra in 1989 overleed was de fuik een erfstuk, waar veel potentie in zat, maar er was nog geen duidelijke vraagstelling. Zijlstra wilde wachten met het uitwerken van de gegevens tot de serie lang genoeg was. Latere directies ondersteunden het wetenschappelijk nut van deze serie en publiceerden daarover in een aantal artikelen. Het belang van lange termijnseries, in het algemeen, is instituutsbreed erkend. Sinds 2008 komt er schot in de zaak. Omdat er nu meerdere lange termijnseries beschikbaar komen, zoals temperatuur- en planktongegevens en ook gegevens van oudere visserijtochten, is het mogelijk om patronen in de visstand te kunnen aantonen.

Inmiddels is er van alles veranderd in de werkzaamheden die ik voor de fuik onderneem. Sinds de onderzoekmedewerkers als een team in een afdeling fungeren, gaan we nu als team met de fuikvisser mee om het net te legen. Zo kunnen we een maand lang elke ochtend een frisse neus halen en gelijk alles determineren en meten. Natuurlijk is dit met mooi weer een echt pleziertochtje waarbij je vaak ook nog een zeehond of bruinvis kunt spotten. Helaas is het ook vaak minder weer met regen en/of harde wind en dan begint het allemaal toch echt op werken te lijken. Ook het zetten van de zware palen voor de fuik in het voorjaar levert menige stijve rug op. Kortom: het is leuk werk, met af en toe eens goed buffelen. Het oude vissersbedrijf is voor veel media een leuk item om te behandelen. Zo komt ook het cultureel historische gedeelte, wat Verweij in het begin zo voorstond, nog ruim aan bod. Dit natuurlijk naast het wetenschappelijke belang.